

MET DE O 182 DOOR PENTLAND FIRTH, HET 'GAT'

In 2003 was ik met het fregat *Wandelaar* in Aberdeen, Schotland. Het deed me terugdenken aan die nacht in november 1975 aan boord van de O 182 *Caesar*, toen de schipper oordeelde toch het slechte weer te trotseren en koers te zetten naar Faroër, dat halfweg het traject tussen Noord-Schotland en IJsland gelegen is. De overige schepen deden dit niet. De ene gingen bijliggen in St Clairs Bay, aan de oostkust van Schotland, net ten zuiden van de Orkney's (de Orkaden), de andere liepen binnen in Scrabster, waar was een goed zeemanshuis was. Wij trotseerden de Pentland Firth, 'het Gat' zoals de vissers dat noemen, de verbindingsweg tussen de Noordzee en de Noord-Atlantische Oceaan. Een brede, maar woeste doorgang waar veel stroming staat, aan weerszijden geflankeerd door immense rotsen, waaronder de bekende 'Old Man of Hoy'. Het minste technische

De stippellijn toont de gevaarlijke vaarroute die de Vlaamse vissers, op weg naar IJsland, moesten trotseren.

mankement kan hier fataal zijn. Vele schepen kwamen aan hun einde op deze Styx, de rivier die Hades, de onderwereld, scheidt van de bewoonde wereld. Wellicht is de vuurtoren van Duncansby Head aan de zuidelijke ingang van de Pentland Firth ook de verblijfplaats van Charoon, de legendarische veerman op de Styx. Aan de

Oud-visser en Korvetkapitein Joris Surmont schreef een boek over zijn visserijbelevissen. Terwijl het manuscript onder de titel 'Door de mazen van het net' zijn weg naar de uitgever zoekt, kregen wij de toelating er, als voorpublicatie, een passage uit af te drukken.

*Surmont is een telg van de Oostendse stedelijke visserij school John Bauwens. Voor zijn militaire loopbaan had hij de visserij goed leren kennen. Als vijftienjarige monsterde hij immers als scheepsjongen op de kustvissersvaartuig O 32 *Roland*. Later was hij actief in de Keltische en de Ierse zee (O 180 *Hendrika Judith* en O 182 *Caesar*. Ook voer hij op IJsland met de O 81 *John* en de O 182 *Caesar*. Het stuk dat u hier leest gaat over een ervaring die hij met dat laatste schip meemaakte tijdens de traverse van Pentland Firth. Surmont houdt voordrachten over de IJslandvisserij. Wie hem wil contacteren kan dat doen op j.surmont@skynet.be.*

noordelijke uitgang was de vuurtoren van Dunnet Head ons laatste baken tot de Faroër eilanden. De lijst met vergane schepen in deze regio is indrukwekkend.

Bij het buitenkomen van de Pentland Firth werden we traditioneel een tijdlang begeleid door tuimelaars die kriskras voor de boeg van ons schip speelden. Die tuimelaars waren in vroegere tijden een slecht voorteken, waarschijnlijk was dat omdat deze zoogdieren belust waren op haring die van oudsher door onze vissers met behulp van staande netten in de Noordzee gevestigd werd. Naarmate het donker werd, tekende het soms wazige en dan weer fonkelende gele poollicht zich af op het noordelijke firmament, waarna de dieren verdwenen.

We hadden dat jaar nogal wat tegenslag gehad, regelmatig waren we een net kwijtgespeeld en de besommingen vielen tegen; we hadden dus nog wat goed te maken. Schipper Henri Dedrie wou als eerste op de visgrond zijn om ook als eerste te kunnen markten. 's Winters was dat niet onbelangrijk, het aanbod was gering en de prijzen hoog.

Ons schip baande zich langzaam, al slingerend en stampend, een weg op die huizenhoge zeeën van de Noord-Atlantische Oceaan. De tweede nacht werden we wakker doordat het schip een enorme dreun kreeg. Enkele bemanningsleden werden uit hun kooi geslingerd en we maakten hevige slagzij. De lichtmatroos die de wacht op de brug waarnam, kwam holderdebolder naar beneden. Zijn gezicht bloedde hevig. Paniekerig schreeuwde hij ons toe dat de ruiten van de brug ingeslagen waren.

De golven op de oceaan hebben een zekere regelmaat, maar af en toe wordt die regelmaat doorbroken door een dwarszee. Ervaren stuurder luisteren daarom aandachtig, want zo'n dwarszee kan je 's nachts met het oog niet waarnemen, je kan hem enkel horen aankomen. Zaak was om, van zodra je de dwarszee hoorde, de steven te wenden naar de dwarszee toe.

Onze lichtmatroos bezat die ervaring niet. Hij stuurde het schip dus niet bij en de dwarszee verraste hem. Het resultaat was dat alle ruiten van de brug aan diggelen werden geslagen. Al het materiaal dat op het dek was opgesteld, waaronder de viswasmachine die in het midden van het dek stond, ging over boord en was verloren, zelfs onze navigatielichten waren weg.

De houten dekbekleding, een beschermlaag daterend uit de periode van de visserij met de bokken⁽¹⁾, was door de kracht van het water losgerukt en omhooggestuwd. De navigatie-instrumenten op de brug waren volgelopen met zeewater en daardoor onbruikbaar. We hebben toen bang de morgen afgewacht om, ondanks de kolkende zee, de ruiten dicht te spijkeren met vijfduimers en zeildoek. Enkel de middelste ruit bleef open voor de roerganger. Je moest goedgekleed de wacht op met zuidwester, laarzen en oliegoed, want je stond constant in het buiswater. Het enige wat nog functioneerde was onze HF-zender en -ontvanger die in de hut van de schipper stond.

Onmogelijk om nog eten te bereiden in dit stormweer. Na twee mislukte pogingen om het schip te draaien en terug te keren naar Schotland, besloten we golfstillende olie te storten en langzaam met de kop in de wind en op de zee te varen en beter weer af te wachten.

Vier dagen na het voorval peilden de andere schepen ons met hun goniometer. Ze waren in zee gestoken van zodra de wind was gaan liggen. We zijn toen richting Aberdeen gevaren, waar ons schip hersteld werd. Uiteindelijk zijn we ruim tien dagen later dan de andere schepen op de visgrond gearriveerd.

We hebben toen met zijn allen een stevige pot gepakt in Aberdeen; hoort erbij!

(Uit 'Door de mazen van het net')
Joris Surmont

(1) aan boord van de bokkers bestaat de gewoonte om het teakhouten dek te bekleden vanwege de overmatig slijtage door het zand en de stenen.

Stichting voor Duurzame Visserijontwikkeling

SDVO vzw

Wandelaarkaai 4

8400 Oostende

Tel: 059 50 95 26

Fax: 059 50 96 64

info@sdvo.be

Openingsuren:

Van maandag t/m donderdag
van 8.30u tot 12.15u - 13u tot 17u

Op vrijdag van 8.30u tot 12.30u

HETZEEVISSERSFONDS

fonds voor bestaanszekerheid

Zeevissersfonds

Wandelaarkaai 4

8400 Oostende

Tel: 059 50 95 55

Fax: 059 50 95 25

info@zeevissersfonds.be

Openingsuren:

Van maandag t/m donderdag
van 8.30u tot 12.15u - 13u tot 17u

Op vrijdag van 8.30u tot 12.30u